

УДК 32.019.5:352(477.83–25)»2006/2025»
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.48>

МІСЬКИЙ РЕЖИМ ЛЬВОВА У ПЕРІОД ГОЛОВУВАННЯ АНДРІЯ САДОВОГО: МЕТОДОЛОГІЯ БАРБАРИ ФЕРМАН

Любомир Скочиляс

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра політології
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

У статті здійснено аналіз еволюції міського політичного режиму у Львові протягом періоду мерства Андрія Садового (2006–2025 рр.) із застосуванням методології Барбари Ферман, зокрема її учасницько-інституційного підходу, що дозволяє простежити зв'язки між владою, громадськістю та інституційними рамками. Зазначається, що локальні режими можуть трансформуватися не лише внаслідок змін у формальних структурах влади, а й завдяки динаміці неформальних коаліцій, інтересів і практик участі. Аналіз демонструє, що львівський режим трансформувався від технократично-авторитарної моделі на початку каденції Садового до умовно учасницької моделі, що спирається на розвиток інституцій громадської участі, включаючи бюджети участі, громадські слухання, консультаційні ради та ініціативи прозорості.

У статті розглянуто механізми співпраці між місцевою владою і громадянським суспільством, а також ступінь відкритості до нових форм демократичного врядування. Окрема увага приділена ролі децентралізації, яка сприяла появі нових політичних арен у межах Львівської міської територіальної громади. Здійснено аналіз партійного складу міської ради у трьох скликаннях, що дозволяє окреслити динаміку коаліцій та стабільності владних конфігурацій. Водночас у статті не відзначено критику міської політики – зокрема щодо транспорту, забудови та дорожньої інфраструктури – яку висувують експерти, громадські діячі та політичні опоненти Садового.

Підкреслюється, що незважаючи на задекларований відкритий характер управління, у багатьох випадках спостерігається обмежена реальна участь громадян у прийнятті рішень. Стаття поєднує концептуальний апарат західної політології з емпіричними даними українського контексту та пропонує рамки для подальших досліджень локальних політичних режимів в Україні. Робота має значення як для наукового осмислення міської політики, так і для практики муніципального управління.

Ключові слова: міський режим, Барбара Ферман, локальна влада, Львів, децентралізація, громадська участь, політичні партії, Андрій Садовий.

У сучасній політичній науці зростає інтерес до вивчення локальних форм влади як стійких інституційних конфігурацій, що формуються не лише через офіційні механізми, а й через неформальні коаліції та мережі впливу. Одним із найпродуктивніших концептів у цьому напрямі є теорія міських режимів (urban regime theory), класичне формулювання якої належить Кларенсу Стоуну [1]. Він сформулював ідею міського режиму як системи неформальних коаліцій, що забезпечують стабільне управління містом через мобілізацію ресурсів та підтримку з боку ключових акторів. Згодом Стоун запропонував розширити концепт до поняття «міського політичного порядку», який враховує не лише суб'єктів, а й системні умови – структури нерівності, розподілу влади, інституційну спадковість [2]. Його підхід відкрив поле для подальших модифікацій, зокрема з боку Барбари Ферман [3] і Делберта Міллера [4], які розробили власні моделі типів міських режимів. У цій статті для аналізу кейсу Львова в період мерства Андрія Садового (2006–2025) використано

компаративне поєднання підходів Стоуна, Ферман і Міллера, з акцентом на учасницько-інституційному підході Барбари Ферман як найбільш релевантному до львівської ситуації.

Кларенс Стоун і концептуалізація міського режиму: від коаліцій до політичного порядку

Кларенс Стоун (Clarence N. Stone) започаткував теорію міських режимів у праці *Regime Politics: Governing Atlanta, 1946–1988* (1989). У ній він представив міський режим як стійку коаліцію державних і недержавних акторів, що формують управлінську стратегію через взаємну залежність і мобілізацію ресурсів. За Стоуном, саме «інституціоналізована взаємозалежність» між гравцями дозволяє місту проводити тривалі політики. При цьому наголос робився на внутрішній динаміці коаліції: її узгодженості, ресурсному балансі, комунікації, здатності до адаптації. Прикладом була Атланта – місто, де бізнесові та політичні еліти змогли зберігати стабільний союз упродовж десятиліть, попри расові й інституційні зсуви.

Детально на ній зупинятися не будемо, оскільки вона досить відома в українському сегменті досліджень локальної влади. До концепції міських режимів зверталися Валентина Романова [5], Мирослава Лендшел [6], Андрій Кучуран [7], Віктор Яремчук [8], Тетяна Бевз [9], Наталія Ротар [10], Сергій Янішевський [11], Микола Горбатюк [12], Аліна Ясінська [13], Степан Рішко [14], Павло Федорів [15]. Кілька публікацій з цього переліку були підготовлені в межах спеціального випуску (1 (81) «Наукових записок» Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені Ф. Кураса. З розробок у прикладному вимірі можна згадати Аналітичний центр «Обсерваторія демократії», який здійснив моніторинг діяльності міських рад у Харківському регіоні [16]. Окремо варто згадати перекладений текст (переклад Тетяни Усової) скороченої версії передмови до збірки статей *Urban Activism in Eastern Europe and Eurasia. Strategies and Practices*, редакторками якої є Ципилма Дарієва та Карола Нойгебауер, опублікованої у грудні 2019 року [17].

У руслі огляду джерел є один момент, який ми вважаємо за доцільне відзначити. Абсолютно ідентична за змістом стаття, певним чином корисна для нашої проблематики, опублікована у двох різних виданнях і під різним авторством – в одному випадку автором вказано С. Рибалку [18], в іншому – В. Пашенка [19]. Така ситуація викликає питання або щодо академічної доброчесності, або ж може бути результатом технічної помилки.

І на завершення історіографічного опису звертання до концепту міських режимів в українському науковому дискурсі ще відзначимо, що у 2021 році у Львівському національному університеті була захищена дисертація [20] доктора філософії з політичних наук, виконана Володимиром Гнатюком на кафедрі політології цього ж університету. Дисертація особливо цінна тим, що вона містила прикладну складову вивчення режимів: кількісну і якісну. Однак вона стосувалася не локальних (міських) режимів, а регіональних як субнаціональних. А це окремий і самостійний концептуальний і дослідницький напрям, який ми у нашій статті до уваги не беремо.

У своїй пізнішій статті *Reflections on Regime Politics: From Governing Coalition to Urban Political Order* (2015) Стоун здійснює критичну ревізію первинної концепції. Він приходить до висновку, що у нових соціально-економічних умовах традиційні режимні коаліції втрачають стабільність, а процес урядування стає фрагментованим, розшарованим і ситуативним. Замість пошуку єдиної коаліції, він пропонує аналітичну рамку міського політичного порядку (*urban political order*), що враховує три основні рівні взаємодії:

1. Верхній рівень (*elite actors*) – де діють великі гравці з доступом до стратегічних ресурсів (бізнес, вища бюрократія).

2. Середній рівень (*middle strata*) – типові міські жителі з обмеженими ресурсами, які мають вибір (наприклад, змінити район проживання).

3. Маргіналізовані групи (lower class) – населення з низьким доступом до ресурсів, яке перебуває в умовах системної нерівності.

Стоун підкреслює, що міський політичний порядок – це не статична структура, а динамічне поле, де постійно змінюються альянси, умови й виклики. Він розглядає структурну нерівність як «вітер, проти якого можна будувати захист», а не як абсолютний фатум. Водночас він зберігає один з головних постулатів теорії режимів: для реалізації політичного курсу потрібні ресурси, співмірні з цілями.

Стоун також критикує надмірний локалізм попередньої версії теорії і наполягає на включенні ширших макрополітичних, глобальних і історичних факторів. Він звертається до методології періодизації, яка дозволяє аналізувати політичну еволюцію міських порядків у часі, під впливом структурних і технологічних змін (наприклад, перехід від індустріального до постіндустріального міста).

Таким чином, концепт «urban political order» є спробою адаптувати теорію міських режимів до умов глобалізованої, ресурсно нерівної та фрагментованої політичної реальності, з урахуванням історичної змінності форм міського управління. Це дозволяє ефективніше аналізувати сучасні урбаністичні процеси, особливо в транзитивних суспільствах, як-от в Україні.

Барбара Ферман: учасницький режим і політична культура міських арен

Барбара Ферман є сучасною дослідницею. Зараз вона перебуває на посаді професора політичних наук Темплського університету (США). Вона також відома як активна громадська діячка. Тому можна сказати, що її дослідження, яке ми беремо за основу є симбіозом її теоретичного і прикладного рівнів діяльності. Загалом Барбара Фермані здійснила концептуально новаторське дослідження міських режимів на прикладі Пітсбурга та Чикаго. Її праця *Challenging the Growth Machine* (1996) спирається на класичну теорію міських режимів Кларенса Стоуна, однак істотно модифікує її, вводячи поняття учасницького режиму (inclusive regime). Враховуючи, що в українській мові термін «інклюдивний» часто асоціюється з соціальною інтеграцією людей з інвалідністю, у цій роботі використовується термін «учасницький», як більш адекватний змісту концепції.

Ферман досліджує, чому деякі політичні системи міста більш відкриті до включення сусідських (neighborhood) організацій, ніж інші. Основним предметом її порівняльного аналізу є не просто взаємодія влади і бізнесу, а потенціал суспільно орієнтованої політики. На основі досліджень Пітсбурга і Чикаго вона виділяє ключові фактори, що сприяють формуванню учасницьких (прогресивних, – тут і далі ми ці терміни будемо використовувати як взаємозамінні, але вони не є синонімами) режимів:

- тип арени, в якій функціонує влада (громадянська, електоральна (політична), бізнесова);
- інституційна структура, яка визначає рівень відкритості, формальності та спосіб розподілу ресурсів;
- політична культура, що охоплює очікування громадян щодо ролі влади та цінностей колективізму / індивідуалізму;
- соціальний капітал і громадянська причетність, як базові елементи потенціалу для політичної мобілізації знизу.

Ферман показує, що успіх учасницького режиму залежить не лише від формальних структур, а й від здатності локальних громад до кооперації, створення горизонтальних зв'язків, формування нових інституцій громадянської участі. Вона наголошує на ролі прогресивної бюрократії, здатної вбудовувати запити знизу в управлінську практику. У Чикаго режим мав електорально-політичну орієнтацію і домінував як «режим контролю», тоді як у

Пітсбурзі, орієнтованому на громадянську арену, сформувався режим «соціального виробництва».

Ферман включає в свою модель також аналіз арен міської політики, що дозволяє виявити, на якій інституційній основі формується політична поведінка. Вона підкреслює, що актори можуть або пристосуватися до логіки домінуючої арени, або намагатися її змінити, або перейти до іншої арени для досягнення цілей. Цей підхід дає змогу бачити владу як багаторівневу та розподілену, а не зосереджену в одному центрі.

Таким чином, модель Ферман зосереджується на морально-політичному потенціалі міської політики, в якій можлива емансипація маргіналізованих груп, формування соціальної справедливості, і що важливо – стійкість таких режимів залежить від політичної культури, інституційних умов і соціального капіталу. Саме ця модель найкраще підходить для аналізу львівського кейсу, де коаліція влади зберігалася не лише завдяки управлінським ресурсам, а й завдяки громадській участі, символічному лідерству та культурним кодам співпричетності.

Щодо Барбари Ферман в українському дослідницькому просторі, то наскільки ми виявили, до її дослідницького досвіду, і то лише фрагментарно, звертався тільки чернівецький науковець Андрій Кучуран [21]. Також про це звертання згадує у своїй публікації Степан Рішко [22]. Тому, на наш погляд, підхід Барбари Ферман можна розглядати як інноваційну методологічну лінію для вивчення локальної влади в Україні.

Делберт Міллер: порівняльний аналіз міських режимів у кроснаціональному контексті

На відміну від Кларенса Стоуна, Делберт Міллер не використовував у своїх працях поняття «міський режим», оскільки його дослідження хронологічно передують формуванню цього концепту. Однак саме його аналітичні підходи до міської влади заклали ґрунт для подальших теоретичних розробок у сфері політичної урбаністики. Міллер вивчав міське урядування в межах крос-національного порівняльного аналізу, що охоплював міста Сієтл (США), Брістоль (Велика Британія), Кордова (Аргентина) та Ліма (Перу).

Його дослідження *International Community Power Structures: Comparative Studies of Four World Cities* (1970) зосереджувалося на виявленні типів влади, що домінують у міських просторах, та їхньої легітимації через соціальні структури, інститути і політичну культуру. Міллер розглядав місто як соціальну систему, в якій влада реалізується через взаємодію:

- формальних інституцій (органів місцевого самоврядування);
- неформальних впливових груп (бізнес, партії, професійні кола);
- культурних і символічних систем, які легітимізують або делегітимізують управління.

У своїх порівняльних дослідженнях Міллер не просто зіставляє різні міста, а аналізує, як у кожному з них виникає специфічна модель влади, що залежить від:

- історичних умов урбанізації;
- типу державного устрою;
- інституційної пам'яті;
- характеру соціальної стратифікації;
- ролі партійної системи та медіа.

Зокрема, в Сієтлі влада була більш партисипативною, з елементами публічного діалогу; в Брістолі – сильна адміністративна вертикаль і опора на бюрократичні інститути; у Кордові – нестабільність та циклічність; у Лімі – домінування центральної влади над муніципальним рівнем.

Важливо, що Міллер запропонував типологію моделей влади в місті, яка ґрунтувалася на системному і міждисциплінарному підході – поєднанні соціології, політології та адміністративної науки. На відміну від Стоуна, який зосереджувався на коаліційній природі міської влади в демократичному контексті США, Міллер мислив глобально – його аналіз охоплював демократії, авторитарні системи й перехідні режими, що робить його працю надзвичайно важливою для досліджень у постсоціалістичних та нестабільних політичних умовах.

Таким чином, хоча Делберт Міллер ще не використовував термін «міський режим», його структурно-функціональний і крос-національний аналіз політичної влади в містах заклав підвалини для подальшого формулювання теорій міського урядування, включно з режимним підходом.

Стосовно залучення методології Делберта Міллера для української кратологічної локалістики та регіоналістики, то, знову ж таки, як ми з'ясували, воно абсолютно відсутнє. Водночас, на наш погляд, це може мати своїм поясненням те, що його підхід належить ще до «старої» школи вивчення локальної влади у США, і він є розвитком класичних підходів Даля та Хантера, які на сьогодні вже розглядаються як евристично неефективні.

Якщо структурувати особливості підходів цих трьох дослідників, то можна вибудувати ось таку порівняльну таблицю:

Таблиця 1

Порівняння особливостей режимного, аренного і модельного підходів

Критерій	Кларенс Стоун	Барбара Ферман	Делберт Міллер
Хронологія	1989 / 2015	1996	1970 (до Стоуна)
Тип дослідження	Теоретичне + кейс (Атланта)	Теоретико-емпіричне (Пітсбург, Чикаго)	Крос-національне порівняльне (США, ВБ, Аргентина, Перу)
Ключове поняття	Міський режим / політичний порядок	Учасницький режим / політична арена	Модель міської влади як соціальної системи
Головні чинники	Коаліція, ресурси, інституціоналізована взаємозалежність	Участь, політична культура, громадянський капітал	Інститути, культура, історичний досвід, соціальна стратифікація
Етичний вимір	Частково враховується у пізній концепції	Центральний компонент	Наявний опосередковано
Тип політики	Управлінська коаліція для розвитку	Мобілізація знизу, етика справедливості	Структура впливу і легітимації в межах міської системи
Простір влади	Коаліція еліт, що управляє містом	Множинні арени: громадська, електоральна, адміністративна	Вся міська структура: формальні й неформальні зв'язки
Методологія	Кейс-стаді	Порівняння арен, аналіз політичної культури	Крос-культурне порівняння, соціально-функціональний аналіз
Релевантність для Львова	Помірна	Висока	Часткова (інституційно-культурний аналіз, без акценту на участь)

Чому підхід Барбари Ферман найкраще підходить для аналізу Львова?

1. Гібридна структура влади Львова, яка поєднує адміністративну централізацію з елементами відкритості та локальної ініціативи, не зводиться до простої коаліції бізнесу й влади (як у Стоуна), але і не є замкнутою бюрократичною системою (як в окремих кейсах Міллера).

2. Режим Садового (2006–2025) базується не лише на адміністративних ресурсах, а й на символічній легітимності, образі Львова як «європейського міста», що створює простір для участі громадськості, активізму, партнерств із громадським сектором – ключові ознаки учасницького режиму.

3. Соціальні конфлікти у місті (сміттева криза, забудова, транспортна сфера) не відчували громадськості, а навпаки – інституціоналізували громадський вплив через петиції, громадські слухання, активістські мережі, що цілком вкладається у логіку «учасницької політики» Ферман.

4. Підхід Ферман враховує боротьбу за визнання соціальних і культурних груп, що особливо релевантно для мультикультурного Львова з активною громадянською позицією та історичною ідентичністю.

5. Нарешті, учасницький режим у Львові є гібридом між партисипативністю і персоналістським лідерством, що не суперечить підходу Ферман – вона визнає, що такі режими можливі лише за наявності «прогресивної бюрократії» і відкритості до діалогу.

6. Нарешті, останнє, що варто додати – прихід Андрія Садового на посаду міського голови у 2006 році відбувся у його офіційному статусі як громадського лідера ГО «Самопоміч». Хоча це значною мірою було спекулятивним, тому що за змістом він був вагомим бізнесменом. А також власником медіахолдингу, до якого входили низка впливових у Львові ЗМІ, що дозволяло йому організовувати своє просування. А сама «Самопоміч» у подальшому трансформувалася у партію і навіть отримала в одній каденції парламентський статус.

Практичний вимір: трансформація львівського міського режиму в період мерства Андрія Садового (2006–2025)

У межах методології Барбари Ферман логіка розвитку міського режиму у Львові дозволяє умовно виокремити чотири етапи, які збігаються з каденціями міського голови Андрія Садового. Для аналізу використовуються такі параметри: політичне тло загальноукраїнського рівня, структура виконавчої влади, політична розстановка в міській раді, характер відносин між мером і радою, теми публічного порядку денного, особливості взаємодії локальної і центральної влад, ступінь учасницькості режиму.

Перша каденція (2006–2010): Режим на етапі становлення

Політико-владний контекст. Президент – Віктор Ющенко; прем'єр-міністр – спочатку Віктор Янукович (до грудня 2007), згодом Юлія Тимошенко (грудень 2007 – березень 2010).

Структура виконавчої влади. Формування «команди Садового» – управлінців нової генерації з акцентом на технократизм, прозорість і електронізацію процесів.

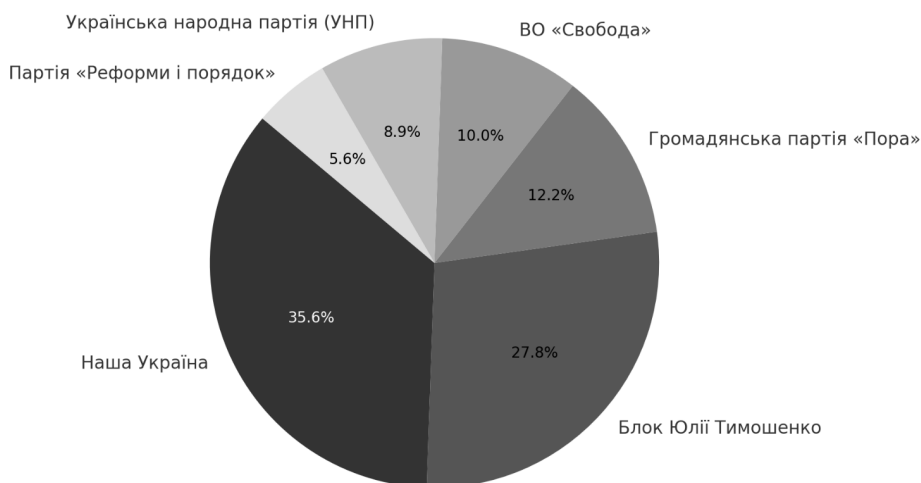
Політична розстановка в міській раді. Роздроблена; сильні позиції мали «Наша Україна» (32 депутати), Блок Юлії Тимошенко (25 депутатів), «Пора» (11 депутатів), ВО «Свобода» (9 депутатів)¹. У відсотковому співвідношенні у вигляді діаграми це можна представити таким чином:

Мер – міська рада: Напруженість у відносинах, блокування ініціатив, відсутність сталої більшості; ситуативні союзи.

Порядок денний: Початкова інституційна модернізація; підготовка до Євро-2012 (початок інфраструктурних проєктів).

Учасницькість: Низький рівень залучення громадськості; неформальні консультації, окремі форуми.

¹ Депутати Львівської міської ради 5 скликання (2006–2010) : Інформаційний портал депутатів Львівської міської ради. – Режим доступу: <https://lvivrada.gov.ua/component/k2/item/12071-deputati-lvivskoyi-miskoyi-radi-5-sklkannya-2006-2010>

**Діаграма 1. Політичне представництво у Львівській міській раді
V скликання (2006–2010)**

Взаємодія з центральною владою: Загалом лояльна підтримка президента Ющенка; тимчасова, вимушена координація з урядом Тимошенко.

Роль бізнесу: Активізація забудовників у сфері житлового будівництва; розвиток сфери послуг; формування ІТ-кластера.

Друга каденція (2010–2014): Режим адаптивної мобілізації

Політичний контекст: Президент – Віктор Янукович; прем'єр-міністри – Микола Азаров (2010–2014).

Структура виконавчої влади: Посилення вертикалі управління; формалізація внутрішніх процедур у міськвиконкомі; розширення повноважень заступників.

Політична розстановка в міській раді: ВО «Свобода» отримала більшість – 55 з 90 депутатів, що створило політично напружену ситуацію для мера². Повний політичний склад був таким:

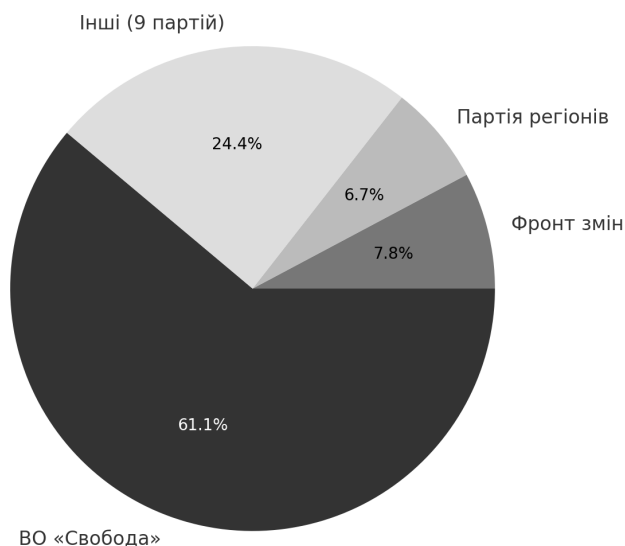
Мер – міська рада: Конфліктна динаміка, публічні звинувачення, блокування ініціатив мера.

Порядок денний: Завершення інфраструктурних проєктів до Євро-2012; управління транспортною системою; зростаючі екологічні виклики.

Учасницькість: Пожвавлення громадських ініціатив на тлі протестної мобілізації; ще неінституціоналізовані форми.

Відносини з центральною владою: Вимушена співпраця з урядом Віктора Януковича для реалізації інфраструктурних проєктів, зокрема будівництва стадіону та ремонту доріг до Євро-2012. Хоча для населення Галичини і Львова зокрема, прихід до влади у Києві Віктора Янукович був абсолютним дискомфортом, Андрій Садовий, як очільник міста, яке приймало Євро-2012 і взагалі як представник місцевої влади змушений був не

² Депутати Львівської міської ради 6 скликання (2010–2015): Інформаційний портал депутатів Львівської міської ради. – Режим доступу: <https://lvivrada.gov.ua/component/k2/item/12076-deputati-lvivskoyi-miskoyi-radi-6-sklikannya-2010-2015>

Діаграма 2. Політичне представництво у Львівській міській раді VI скликання (2010–2015)

лише формально, але і результативно співпрацювати з новою центральною владою. При цьому йому вдалося налагодити відносно неконфліктну співпрацю.

Роль бізнесу: Зміцнення позицій великих забудовників; активація транспортних операторів і виробничих підприємств.

Третя каденція (2015–2020): Режим трансформаційної стабілізації

Політичний контекст: Президент – Петро Порошенко; прем'єр-міністр – Володимир Гройсман.

Структура виконавчої влади: Кадрова стабілізація; поява нових департаментів (ІТ, урбаністики, охорони спадщини).

Політична розстановка: «Самопоміч» – 24 мандати³; коаліційна підтримка дозволяє уникати системної опозиції. Візуально співвідношення політичних сил у міськраді можна представити так:

Мер – міська рада: Стратегічна співпраця; прийняття програм «Розумне місто», транспортна реформа, антикорупційні ініціативи.

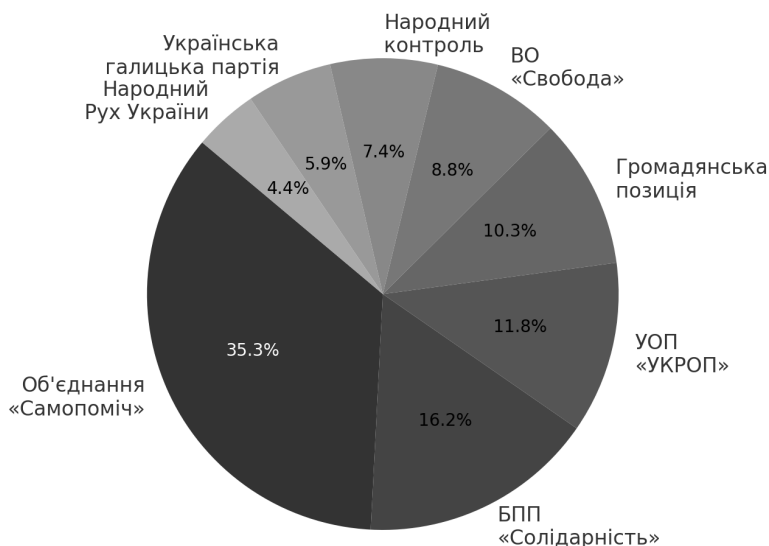
Порядок денний: Смарт-ініціативи, урбаністичні перетворення, розробка нової стратегії розвитку міста.

Учасницькість: Формалізовані механізми: бюджет участі, електронні петиції, публічні слухання.

Взаємодія з центральною владою: У 2016 році сталася сміттєва криза⁴ через пожежу на Грибовицькому сміттєзвалищі, що призвела до загибелі трьох рятувальників. Сміттєва криза мала в своїй основі політичне підґрунтя і пояснювалася прохолодними відносинами

³ Депутати Львівської міської ради 6 скликання (2015–20): Інформаційний портал депутатів Львівської міської ради.

⁴ Сміттєва криза у Львові: матеріал з Вікіпедії. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сміттєва_криза_у_Львові

Діаграма 3. Політичне представництво у Львівській міській раді VI скликання (2015–2020)

тодішнього президента Петра Порошенка, і відповідно голови ОДА Олега Синютки, а також генпрокурора Юрія Луценка із міським головою Андрієм Садовим. Загалом взаємодію таким чином можна розглядати як прохолодну і конфліктну.

Роль бізнесу: Поглиблення інтеграції ІТ-компаній у міське планування; залучення інвесторів до модернізації виробництва та інфраструктури.

Четверта каденція (2020–2025): Режим після децентралізації

Політичний контекст: Президент – Володимир Зеленський; прем'єр-міністр – Денис Шмигаль.

Структура виконавчої влади: Реорганізація після створення Львівської МТГ; інкорпорація периферійних територій; нові виклики для адміністрування.

Політична розстановка: Фрагментована рада – ЄС (26), «Самопоміч» (17), «Голос» (8), «ВАРТА» (7), ВО «Свобода» (6⁵) (діаграма 4).

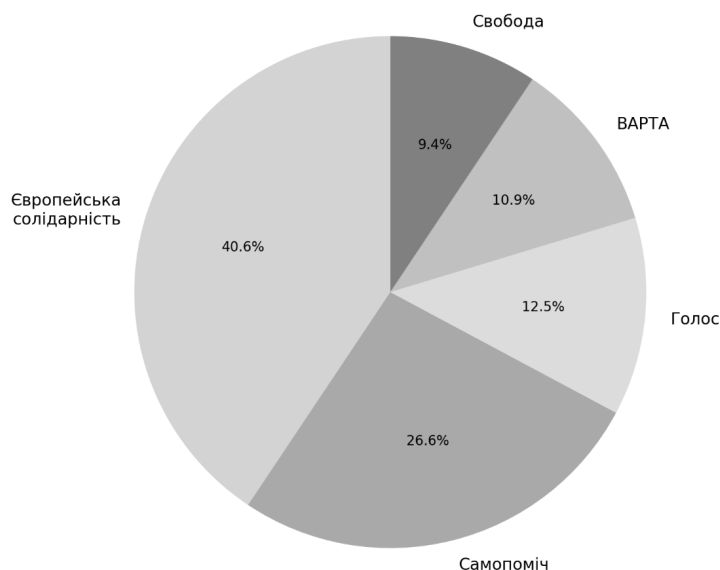
Мер – міська рада: Відсутність чіткої коаліції; конфлікти (зокрема, демарш 24.11.2020 – засідання ради без участі ще не оголошеного мера).

Порядок денний: Реагування на повномасштабне вторгнення; гуманітарна підтримка; адаптація до нових соціальних викликів, запровадження електронного квитка у формі леокарт.

Учасницькість: Різке зростання активності громадян; посилення волонтерських рухів; самоорганізація громад.

Взаємодія з центральною владою та діяльність під час війни: Після 2020 року, за президентства Володимира Зеленського та прем'єрства Дениса Шмигалья, взаємодія між Львівською міською радою та центральною владою носила помірно конструктивний, хоча й обережний характер, з огляду на опозиційне позиціонування частини депутатського кор-

⁵ Фракції партій. – Режим доступу: <https://lvivrada.gov.ua/deputaty/frakcii-partij>

Діаграма 4. Політичне представництво у Львівській міській раді VI скликання (2020–2025)

пусу. Львів активно залучався до програм цифровізації, екологічної модернізації та децентралізації, зокрема в межах «Великого будівництва» та ініціатив Мінцифри. Після початку повномасштабного вторгнення РФ у лютому 2022 року Львів став одним із ключових тилкових міст України. Завдяки географічному розташуванню, потужній інфраструктурі та злагодженій роботі міської адміністрації, Львів трансформувався у гуманітарний хаб національного рівня.

Міська влада активно координувала діяльність із Кабінетом Міністрів, Офісом Президента та профільними міністерствами щодо:

- прийому й розміщення внутрішньо переміщених осіб (понад 150 тис. у перші місяці вторгнення);
- розгортання тимчасових прихистків, логістичних складів, центрів психологічної допомоги;
- запуску гарячих ліній та цифрових сервісів для допомоги переселенцям;
- створення муніципальної програми підтримки релокованого бізнесу у партнерстві з Мінекономіки та Львівською ОВА;
- налагодження екстреної логістики для забезпечення фронту через волонтерські та офіційні канали.

Місто також ініціювало і реалізовувало численні програми допомоги ЗСУ – закупівлю техніки, амуніції, медичних засобів. Важливу роль відігравали партнерські зв'язки із західними містами (особливо у Польщі, Німеччині, Франції), завдяки яким Львів отримував гуманітарну допомогу, евакуаційні засоби та медичне обладнання.

У сфері охорони здоров'я було розширено мережу медичних закладів, адаптованих для роботи в умовах воєнного часу, зокрема для лікування поранених військових, переселенців, людей з інвалідністю. Розвивалися й соціальні програми для дітей ВПО, осіб похилого віку та багатодітних родин.

Роль бізнесу: Переналаштування під воєнні потреби; релокація підприємств; співпраця з ІТ та логістичними компаніями для допомоги фронту.

Модель Барбари Ферман дозволяє побачити, як у Львові протягом 2006–2025 років формується своєрідний учасницький міський режим, який еволюціонує від переважно авторитарно-технократичного на початку до більш відкритого та деліберативного у пізніші періоди. Відкритість до громадянського впливу виявляється як у символічному лідерстві мера, так і в появі структурованих механізмів взаємодії з громадськістю.

У цьому процесі важливу роль відіграє не лише стратегія самої місцевої влади, але й загальнонаціональні тренди – зокрема реформа децентралізації, яка не лише змінила географію управління (через розширення Львівської міської територіальної громади), а й створила нові політичні арени – із включенням приєднаних населених пунктів, громадських активістів, волонтерських ініціатив і локального бізнесу.

Поступово у Львові формується інституційно оформлений простір для участі мешканців у прийнятті рішень. Це проявляється у створенні та функціонуванні таких форм участі, як:

- Громадські слухання
- Загальні збори громадян
- Громадські консультації
- Громадський бюджет (бюджет участі)
- Електронні петиції
- Місцеві ініціативи
- Консультативно-дорадчі органи при виконавчих органах (громадські ради, робочі групи)
- Платформи електронної демократії, зокрема системи голосування за проекти бюджету участі та подання петицій онлайн.

Частина цих інструментів – як-от громадські слухання чи петиції – з'явилися під впливом законодавчих змін, ініційованих центральною владою (напр., Закон України «Про місцеве самоврядування», «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації»). Однак реальна імплементація та розширення цих практик у Львові відбувалася переважно завдяки ініціативам місцевої влади, зокрема зусиллям управління «Секретаріат ради», управління ІТ, Інституту міста тощо.

Зокрема, саме у Львові були розроблені й поширені партисипативні інструменти, які вийшли за межі законодавчо обов'язкових – як-от:

- Платформа «Громадський простір»
- Марафони публічних обговорень
- Локальні форуми розвитку
- Партнерства з ОСББ, локальними НУО та студентськими ініціативами

Таким чином, учасницький міський режим у Львові є результатом взаємодії двох векторів:

- з одного боку – законодавчих і політичних ініціатив центральної влади, які задають рамкові умови;
- з іншого – локальних інституційних та політичних практик, які конкретизують і розширюють ці рамки відповідно до локального контексту, зокрема до історії львівського громадянського суспільства, високої активності мешканців і символічного статусу міста.

У підсумку, модель Барбари Ферман виявляється найбільш релевантною для опису трансформації львівського режиму, адже дозволяє врахувати не лише інституційні зміни, але й морально-політичні аспекти залучення, баланс між владою і громадою, а також цін-

нісну основу взаємодії, яка в кризових ситуаціях (зокрема після 2022 року) стала запорукою високої мобілізації та ефективної самоорганізації громади.

Водночас, попри помітний прогрес у розвитку учасницького режиму, львівська модель не є беззаперечною історією успіху. Вона супроводжується низкою проблем, які викликають гостру критику з боку громадськості, журналістів, експертного середовища і політичних опонентів. Згідно з логікою Барбари Ферман, прогресивний міський режим має не лише демонструвати залучення громади, а й реально враховувати її інтереси, включати у прийняття рішень, особливо в питаннях, які стосуються якості життя, просторової справедливості та доступності міських благ.

Однією з ключових точок критики є вартість проїзду у громадському транспорті, яка сягає найвищого показника серед усіх обласних центрів України. Станом на 1 червня 2025 року вартість проїзду знову подорожчала⁶.

Це викликає нарікання з боку мешканців, представників ЗМІ та деяких політичних сил, які вказують на відсутність прозорої транспортної моделі, високий тіньовий компонент у сфері перевезень, а також недостатній контроль за якістю наданих послуг. Опоненти мера апелюють до того, що інвестиції в транспорт не відповідають рівню сервісу, а впровадження електронного квитка «ЛеоКарт», попри позитивний потенціал, відбулося з великими запізненням, що стало об'єктом громадського розчарування.

Інша постійна лінія критики – хаотична та непродумана забудова, зокрема в історичній частині Львова. Найбільший резонанс викликала поява новобудови на вулиці Дорошенка, поряд із Гранд-готелем, яку багато журналістів, культурних діячів і містознавців розцінили як зневагу до історичного середовища. Подібні ситуації повторювались і в інших мікрорайонах міста (Підзамче, Сихів, Брюховичі), де, на думку критиків, забудовники отримували надмірно лояльні умови, а громадські слухання мали формальний характер. Це свідчить про асиметрію впливу – бізнес, особливо будівельний, зберігає значну владу в межах міського режиму, тоді як механізми громадської участі не завжди мають реальний вплив на остаточні рішення.

Системною проблемою залишається і транспортне перевантаження центральної частини міста, що стало підставою для запровадження платних парковок, які, у свою чергу, викликали обурення серед водіїв та підприємців. У пікові години корки стали звичним явищем, а місто не має достатньо гнучкої системи керування мобільністю. Це – симптом неповної інтеграції громадського інтересу у формування міської мобільності, попри декларовану відкритість влади.

Інші контроверсійні питання, які ставляться під сумнів у контексті демократичності режиму:

- Нерівномірний розвиток периферійних районів після об'єднання в МТГ;
- Нестача дієвого зворотного зв'язку за результатами громадських слухань;
- Формалізація партисипативних механізмів без достатнього впливу на бюджетне планування або просторове зонування.

Таким чином, хоча львівський міський режим за моделлю Ферман демонструє системну еволюцію в напрямку участі, відкритості та громадської співвідповідальності, однак він залишається режимом компромісу, в якому досі не подолано домінування інституційної влади і бізнес-інтересів над громадським залученням у стратегічних рішеннях. Власне, прогресивний потенціал цього режиму – не в тому, що він ідеальний, а в тому, що

⁶ Із 1 червня у Львові подорожчає проїзд у громадському транспорті / Zaxid.net. – Режим доступу: https://zaxid.net/iz_1_chervnya_u_lvovi_podorozhchaye_proyizd_u_gromadskomu_transporti_n1611417

він відкритий до критики і змін, і зберігає пластичність до інституційного оновлення, особливо у кризових умовах, таких як війна.

Рекомендації та перспективи подальших досліджень. Аналіз міського режиму Львова в межах підходу Барбари Ферман дозволяє зробити низку рекомендацій як для практики муніципального управління:

Варто посилити нормативне та організаційне забезпечення участі громадян у прийнятті рішень. Зокрема, передбачити регулярне оновлення механізмів громадських слухань, консультацій, бюджету участі тощо, із врахуванням потреб нових територій Львівської громади.

Прозора політика у сфері транспорту та містобудування: У відповідь на критику щодо вартості проїзду, непродуманої забудови та конфліктів навколо історичного середовища, необхідно забезпечити відкритість ухвалення рішень у сфері тарифів, забудови та транспортної логістики. Це передбачає розширення впливу громадських експертів, створення незалежних дорадчих органів і доступ громадськості до планувальної документації.

Баланс між розвитком і збереженням культурної спадщини: Необхідне впровадження інструментів стримування надмірної комерціалізації центральної частини міста. Доцільно створити сталий механізм участі фахових історико-архітектурних організацій у процесі узгодження забудов.

Моніторинг ефективності партисипації: Слід запровадити систематичне вивчення реального впливу громадянських ініціатив на політику міської влади. Для цього може бути створена спеціалізована комісія або платформа на рівні міської ради, що аналізуватиме динаміку громадської участі.

Узгодження локальної і національної політики: Оскільки багато інструментів участі та підзвітності активізувалися в межах політики децентралізації, важливо забезпечити їх синхронізацію з державною політикою регіонального розвитку, не допускаючи перекладання відповідальності на місцеві громади без адекватних ресурсів.

Рекомендації для муніципального управління

Посилити нормативне та організаційне забезпечення участі громадян у процесі прийняття рішень. Впровадити регулярне оновлення механізмів громадських слухань, консультацій, бюджету участі, а також забезпечити їхнє поширення на нові території Львівської міської територіальної громади.

Забезпечити відкритість ухвалення рішень щодо вартості проїзду, впровадження тарифів та міського планування. Залучити незалежних експертів і представників громадськості до дорадчих органів при формуванні політики в цих сферах.

Розробити сталі механізми участі фахових архітекторів, істориків, реставраторів у процесі погодження забудов у центральній частині міста.

Запровадити систему оцінювання реального впливу інструментів участі на управлінські рішення. Для цього створити при Львівській міській раді спеціалізовану групу або комісію.

Забезпечити гармонізацію локальної політики участі з національними рамками децентралізації, збереженням фіскальної автономії та ресурсної підтримки.

Рекомендації для громадськості

Залучатися до ініціювання та розгляду електронних петицій, участі у громадських слуханнях, засіданнях постійних комісій та розгляді бюджету участі.

Створювати ініціативні групи та об'єднання для моніторингу рішень міської ради, містобудівної політики, тарифної політики у транспортній сфері та ефективності реалізації стратегічних документів.

Підвищувати якість участі через навчання, партнерство з університетами, аналітичними центрами та профільними інституціями (наприклад, UrbanLab, IT-кластери, екологічні ініціативи).

Перспективи подальших досліджень. Щодо перспективи подальших досліджень, то тут можна вказати на потенційні поглиблені дослідження інших українських міст, зокрема Дніпра, Харкова, Чернівців, Одеси чи Івано-Франківська, для виявлення типологічних відмінностей у локальних режимах саме за методикою Ферман (за методикою Стоуна вже є, тому цікаво і корисно би було би було розпробити географічно-методологічну компаративістику).

Доцільно здійснити історичну реконструкцію форм влади у Львові у періоди, що передували 2006 року (зокрема 1990–2006), аби виявити довготривалі тенденції, зокрема щодо участі громади та взаємодії з центральною владою. На цю тему існує дослідження Віктора Яремчука, а також завершується дослідження Степана Рішка. Але вони виконані у руслі методології Стоуна, тому, знову ж таки є ніша для методологічного порівняльного аналізу.

Варто провести емпіричне дослідження рівня обізнаності громадян про механізми участі та їх фактичну залученість до процесу прийняття рішень у місті. Також цінним би було експертне дослідження щодо особливостей і механізмів функціонування міського режиму Львова у різні періоди, з категоризацією експертів (наприклад, на функціонерів, політиків, бізнесменів, професіоналів, лідерів громадської думки тощо) і виявленням специфіки оцінок.

Потребують дослідження не лише офіційні інституційні механізми залучення і впливу громадськості на функціонування режиму, а й неформальні мережі: IT-сектор, медіа, лідери громадської думки, освітні середовища. Зокрема, варто розглянути значення для впливу на режим різноманітних публічних заходів (форуми, конференції, симпозіумів та інших масштабних івентів). Включити в аналіз також каналізацію громадського впливу через соціальні мережі. Виокремити як один із форматів громадських ініціатив в умовах війни – волонтерство і його співвідношення з міським режимом.

Список використаної літератури

1. Stone C. *Regime Politics: Governing Atlanta, 1946–1988*. Lawrence: University Press of Kansas, 1989. 360 p.
2. Stone C. Reflections on Regime Politics: From Governing Coalition to Urban Political Order // *Urban Affairs Review*. 2015. Vol. 51, No. 1. P. 101–137.
3. Ferman B. *Challenging the Growth Machine: Neighborhood Politics in Chicago and Pittsburgh*. Lawrence, KS: University Press of Kansas, 1996. 224 p.
4. Miller D. *Political Structure and Urban Policy: The Impact on Urban Redevelopment in Four Cities*. New York: Free Press, 1981. 310 p.
5. Романова В. В. Трансформація політичного режиму в Україні на регіональному та субрегіональному рівні: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Валентина Вікторівна Романова; Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили. Миколаїв, 2008. 16 с.
6. Лендьял М. О. Локальні політичні студії як комплементарний підхід до дослідження політики // Наукові записки НаУКМА. Серія: Політичні науки. 2009. Т. 95. С. 27–32.
7. Кучуран А. М. Теорія міських політичних режимів: базові ідеї // Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. Чернівці: Букрек, 2016. С. 232–240.

8. Яремчук В. Д. Міський політичний режим у Львові: внутрішні і зовнішні чинники формування та еволюції // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 1(81). С. 88–109.
9. Бевз Т. А. Підстави формування, специфіка функціонування та особливості трансформації регіонального політичного режиму Дніпропетровська (1991–2016 рр.) // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 1(81). С. 55–77.
10. Ротар Н. Ю. Символічні ресурси чернівецького регіонального політичного режиму // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 1(81). С. 110–120.
11. Янішевський С. Теорія міських політичних режимів: засади та можливості застосування щодо вітчизняних локальних політій // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 5–6(85–86). С. 99–111.
12. Горбатюк М. В. Основні теоретико-методологічні підходи до вивчення влади на місцевому рівні // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 1(81). С. 23–54.
13. Ясінська А. Ю. Підстави формування регіональних політичних режимів у Харківській області (1991–2017 рр.) // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2018. Вип. 1(93). С. 176–188.
14. Рішко С. Рамки та підбір параметрів дослідження локальних політичних режимів в Україні // Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. 2022. Т. 11. С. 197–218.
15. Федорів О. Домовляння і регуляція: як суспільний устрій впливає на міські політики [Електронний ресурс] // Місто-сайт. 2022. – Режим доступу: <https://mistosite.org.ua/articles/domovliannia-i-rehuliatsiia-yak-suspilnyi-ustrii-vplyvaie-na-miski-polityky>
16. Обсерваторія демократії. Робота міських рад Харківського регіону: аналітичний моніторинг [Електронний ресурс] // Обсерваторія демократії. – Режим доступу: <https://od.org.ua/робота-міських-рад-харківського-регі/>; <https://od.org.ua/робота-міських-рад-харківського-регі-2/>
17. Дарієва Ц., Нойгебауер К. (ред.) Міський активізм у Східній Європі та Євразії: долати відстані [Електронний ресурс] // Політична критика. 2020. – Режим доступу: <https://politkrytyka.org/2020/11/06/miskyj-aktyvizm-u-shidnij-yevropi-ta-yevraziyi-dolaty-vidstani/>
18. Рибалка С. В. Особливості дослідження структури влади в міських спільнотах в Україні [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми політики. 2015. Вип. 55. С. 106–115. – Режим доступу: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cc885cec-0361-4346-adca-9d7b3f43f3c0/content>
19. Пашенко В. І. Особливості дослідження структури влади в міських спільнотах в Україні [Електронний ресурс] // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса. 2015. Вип. 2 (76). С. 241–252. – Режим доступу: https://ipend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/paschenko_osoblyvosti.pdf
20. Гнатюк В. В. Особливості функціонування політичних процесів на регіональному рівні в Україні (на прикладі Закарпатської, Львівської і Чернівецької областей у 2010–2015 рр.): дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Гнатюк Володимир Вікторович ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2016. 246 с. – Режим доступу: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/dis_hnatiuk.pdf

21. Кучуран А. М. Дослідження локальної політичної влади крізь призму теорії міських режимів: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01 / А. М. Кучуран; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. Чернівці, 2017. 234 с.
22. Rishko S. Formation, Problems and Prospects for the Development of the Methodology for Studying Local Political Regimes in Ukraine: A Maximalist Approach // *Studium Europy Środkowej i Wschodniej*. 2022. № 17. С. 111–134.

URBAN POLITICAL REGIME IN LVIV DURING THE MAYORALTY OF ANDRIY SADOVYI THROUGH THE LENS OF BARBARA FERMAN'S METHODOLOGY

Lyubomyr Skochylyas

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

The article analyzes the evolution of the urban political regime in the city of Lviv during the mayoral tenure of Andriy Sadovyi (2006–2025), based on the methodology of Barbara Ferman, with particular emphasis on her participatory-institutional approach. This analytical framework enables the examination of how formal and informal coalitions of actors interact within specific institutional environments and to what extent local governance is shaped by civic engagement, decentralization, and political stability.

The study identifies a shift in the political regime from a technocratic-authoritarian model during Sadovyi's early tenure to a conditionally participatory (progressive) form of urban governance characterized by symbolic leadership and efforts to integrate citizen voices. It highlights the development of civic participation tools such as participatory budgeting, public consultations, citizen initiatives, and advisory councils. The paper also emphasizes the institutional transformations brought about by decentralization reform, which created new arenas of local political power and altered the relationships between municipal authorities and the central government.

Furthermore, the article includes an empirical analysis of the party composition of the Lviv City Council across three convocations (2006–2025), identifying patterns of political alliances and shifts in local power configurations. The study also addresses key criticisms from political opponents, journalists, and public intellectuals regarding transportation fares, urban development in historic districts, and traffic management – all framed within the broader debate on whether the regime truly allows meaningful public input in decision-making.

The article contributes to the academic understanding of urban regimes in the post-Soviet context and provides practical insights for municipal governance reformers, urban planners, and civic activists. It underscores the importance of combining Western political science frameworks with Ukrainian empirical realities in order to conceptualize the complex nature of urban political orders.

Key words: urban regime, Barbara Ferman, local power, Lviv, decentralization, civic participation, political parties, Andriy Sadovyi.